

**ДОДАТКОВИЙ ПРОТОКОЛ
до Європейської соціальної хартії ***

Страсбург, 5 травня 1988 року

European Treaty Series/128

* Офіційний переклад

ПРЕАМБУЛА

Держави-члени Ради Європи, які підписали цей Протокол,

сповнені рішучості вжити нових заходів для посилення захисту соціальних та економічних прав, гарантованих Європейською соціальною хартією, яку було відкрито для підписання в Туріні 18 жовтня 1961 року (далі "Хартія"),

погодилися про таке:

ЧАСТИНА I

Сторони ставлять за мету своєї політики, до здійснення якої вони прагнуть усіма відповідними засобами як національного, так і міжнародного характеру, досягнення умов, за яких можуть ефективно здійснюватися такі права та принципи:

1. Всі працівники мають право на рівні можливості та рівне ставлення при вирішенні питань щодо працевлаштування та професії без дискримінації за ознакою статі.

2. Працівники мають право отримувати інформацію і консультації на підприємстві.

3. Працівники мають право брати участь у визначенні та поліпшенні умов праці та виробничого середовища на підприємстві.

4. Кожна особа похилого віку має право на соціальний захист.

ЧАСТИНА II

Сторони зобов'язуються, як це передбачено в частині III, вважати для себе обов'язковими зобов'язання, зазначені в нижченаведених статтях:

Стаття 1

Право на рівні можливості та рівне ставлення при вирішенні питань щодо працевлаштування та професії без дискримінації за ознакою статі

1. З метою забезпечення ефективного здійснення права на рівні можливості та рівне ставлення при вирішенні питань щодо працевлаштування та професії без дискримінації за ознакою статі Сторони зобов'язуються визнати це право і вживати відповідних заходів для забезпечення його застосування або для сприяння його застосуванню у таких галузях:

- працевлаштування, захист від звільнення та професійна реадaptaція;
- професійна орієнтація, підготовка, перепідготовка та перекваліфікація;
- умови працевлаштування і праці, включаючи винагороду;
- професійний ріст, включаючи просування по службі.

2. Положення, які стосуються захисту жінок, зокрема щодо вагітності, пологів та післяпологового періоду, не вважаються дискримінацією, про яку згадується у пункті 1 цієї статті.

3. Пункт 1 цієї статті не перешкоджає вжиттю конкретних заходів, спрямованих на ліквідацію нерівності *de facto*.

4. Професійна діяльність, яка за її характером або умовами виконання може бути доручена тільки особам однієї статі, може бути виключена із сфери застосування цієї статті або деяких її положень.

Стаття 2

Право на інформацію і консультації

1. З метою забезпечення ефективного здійснення права працівників отримувати інформацію і консультації на підприємстві Сторони зобов'язуються вживати заходів або заохочувати заходи, які надають можливість працівникам або їхнім представникам згідно з національними законодавством і практикою:

- a) отримувати регулярно або своєчасно і у зрозумілий спосіб інформацію про економічний і фінансовий стан підприємства, на якому вони працюють, при тому розумінні, що деяку інформацію може бути заборонено для поширення або віднесено до розряду конфіденційної, якщо її оприлюднення може завдати шкоди підприємству; і
- b) отримувати своєчасно консультації щодо запропонованих рішень, які можуть суттєво зашкодити інтересам працівників, особливо щодо тих рішень, які можуть серйозно впливати на наявність робочих місць на підприємстві.

2. Сторони можуть виключити із сфери застосування пункту 1 цієї статті ті підприємства, на яких кількість працівників менша, ніж визначено національними законодавством або практикою.

Стаття 3

Право брати участь у визначенні та поліпшенні умов праці та виробничого середовища

1. З метою забезпечення ефективного здійснення права працівників брати участь у визначенні та поліпшенні умов праці та виробничого середовища на підприємстві

Сторони зобов'язуються вживати заходів або заохочувати заходи, які надають можливість працівникам або їхнім представникам, згідно з національними законодавством і практикою, сприяти:

- a) визначенню і поліпшенню умов праці, організації праці, а також виробничого середовища;
- b) охороні здоров'я та праці на підприємстві;
- c) організації соціальних і соціально-культурних послуг і заходів на підприємстві;
- d) нагляду за дотриманням нормативних положень, що регулюють ці питання.

2. Сторони можуть виключити із сфери застосування пункту 1 цієї статті ті підприємства, на яких кількість працівників менша, ніж визначено національними законодавством або практикою.

Стаття 4

Право осіб похилого віку на соціальний захист

З метою забезпечення ефективного здійснення права осіб похилого віку на соціальний захист Сторони зобов'язуються, самостійно або у співробітництві з громадськими чи приватними організаціями, вживати відповідних заходів або заохочувати відповідні заходи, зокрема, для:

1. Надання особам похилого віку можливості якомога довше залишатися повноцінними членами суспільства, шляхом:

- a) забезпечення достатніх ресурсів, які дозволяли б їм жити на задовільному рівні і брати активну участь у суспільному, соціальному і культурному житті;

- b) забезпечення інформації про послуги і програми, які існують для осіб похилого віку, а також про можливості їх використання такими особами.

2. Надання особам похилого віку можливості вільно обирати спосіб свого життя і незалежно жити у знайомому для них оточенні так довго, як вони забажають і зможуть, шляхом:

- a) забезпечення житла, пристосованого до їхніх потреб і стану здоров'я, або шляхом надання належної допомоги для реконструкції їхнього житла;
- b) забезпечення медичного обслуговування та послуг, яких вимагає їхній стан здоров'я.

3. Забезпечення особам похилого віку, які проживають у будинках для престарілих, гарантій надання відповідної допомоги із повагою до їхнього особистого життя і гарантій участі у прийнятті рішень, що стосуються умов життя у їхньому будинку престарілих.

ЧАСТИНА III

Стаття 5 Зобов'язання

1. Кожна Сторона зобов'язується:

- a) вважати частину I цього Протоколу декларацією цілей, до здійснення яких вона прагнучиме усіма відповідними засобами, які зазначені у вступному пункті частини I;
- b) вважати для себе обов'язковими одну або більше статей частини II цього Протоколу.

2. Рішення щодо статті або статей, визначених згідно з підпунктом b пункту 1 цієї статті, повідомляється

Генеральному секретарю Ради Європи під час здачі на зберігання ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи затвердження відповідної Договірної Держави.

3. Будь-яка Сторона в подальшому в будь-який час у заяві на ім'я Генерального секретаря може повідомити про те, що вона вважає для себе обов'язковими будь-які статті частини II цього Протоколу, які вона ще не прийняла згідно з пунктом 1 цієї статті. Такі взяті в подальшому зобов'язання вважаються складовою частиною ратифікації, прийняття або затвердження і набирають такої ж чинності на тридцятий день від дати отримання відповідного повідомлення.

ЧАСТИНА IV

Стаття 6

Нагляд за виконанням взятих зобов'язань

Сторони перепроводжують звіти про застосування прийнятих ними положень частини II цього Протоколу в доповідях, що надсилаються згідно із статтею 21 Хартії.

ЧАСТИНА V

Стаття 7

Виконання взятих зобов'язань

1. Відповідні положення статей 1-4 частини II цього Протоколу можуть виконуватися за допомогою:

- a) законів чи правил;
- b) угод між роботодавцями або організаціями роботодавців та організаціями працівників;
- c) поєднання цих двох методів; або
- d) інших відповідних заходів.

2. Зобов'язання, що випливають із статей 2 і 3 частини II цього Протоколу, вважаються виконуваними, якщо

положення цих статей застосовуються згідно з пунктом 1 цієї статті до переважної більшості відповідних працівників.

Стаття 8

Хартія і Протокол

1. Положення цього Протоколу не зашкоджують положенням Хартії.

2. Статті 22-32 і стаття 36 Хартії застосовуються до цього Протоколу *mutatis mutandis*.

Стаття 9

Територіальне застосування

1. Дія цього Протоколу поширюється на територію метрополії кожної Сторони. Будь-яка держава під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або свого документа про прийняття чи затвердження може визначити у заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи, територію, яка для цілей цієї статті розглядатиметься як територія її метрополії.

2. Будь-яка Договірна Держава під час ратифікації, прийняття чи затвердження цього Протоколу або в будь-який інший час після цього у заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи може повідомити про поширення дії Протоколу цілком або частково на визначену в цій заяві територію (території), яка не входить до складу метрополії і за міжнародні відносини якої вона відповідає або несе міжнародну відповідальність. В такій заяві Договірна Держава зазначає статтю або статті частини II Протоколу, які вона визнає обов'язковими стосовно до територій, названих у заяві.

3. Цей Протокол набирає чинності стосовно до території (територій), зазначеної у вищезгаданій заяві, на тридцятий день від дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

4. Будь-яка Сторона в подальшому в будь-який час у заяві на ім'я Генерального секретаря Ради Європи може повідомити про те, що стосовно до однієї чи більше з тих територій, на які дію Протоколу було поширено згідно з пунктом 2 цієї статті, вона визнає обов'язковими будь-які статті, які вона ще не прийняла стосовно до цієї території або цих територій. Такі взяті в подальшому зобов'язання вважаються складовою частиною первісної заяви щодо відповідної території і набирають такої ж чинності на тридцятий день від дати отримання такої заяви Генеральним секретарем.

Стаття 10

Підписання, ратифікація, прийняття, затвердження і набрання чинності

1. Цей Протокол відкрито для підписання державами-членами Ради Європи, які підписали Хартію. Він підлягає ратифікації, прийняттю чи затвердженню. Кожна держава-член Ради Європи ратифікує, приймає чи затверджує цей Протокол тільки одночасно з ратифікацією Хартії або після її ратифікації. Ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи затвердження здаються на зберігання Генеральному секретарю Ради Європи.

2. Протокол набирає чинності на тридцятий день від дати здачі на зберігання третьої ратифікаційної грамоти або третього документа про прийняття чи затвердження.

3. Для будь-якої держави, яка підписала цей Протокол і яка ратифікуватиме його після набрання ним чинності, Протокол набирає чинності на тридцятий день від дати здачі на зберігання її ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи затвердження.

Стаття 11

Денонсація

1. Будь-яка Договірна Сторона може денонсувати цей Протокол тільки після закінчення п'ятирічного періоду від дати, на яку Протокол набрав для неї чинності, або після

закінчення будь-якого наступного дворічного періоду і у кожному випадку через шість місяців від дати повідомлення Генерального секретаря Ради Європи у письмовій формі про свій намір денонсувати Протокол. Така денонсація не зашкоджує чинності Протоколу для інших Сторін, якщо їх кількість на протязі всього часу становить не менше трьох Сторін.

2. Будь-яка Сторона може відповідно до положень попереднього пункту денонсувати будь-яку прийняту нею статтю частини II Протоколу, якщо кількість статей, які ця Сторона визнала обов'язковими для себе, становить не менше однієї статті.

3. Будь-яка Сторона на умовах, зазначених у пункті 1 цієї статті, може денонсувати цей Протокол або будь-яку статтю частини II Протоколу стосовно до будь-якої території, на яку дія Протоколу поширюється відповідно до заяви, зробленої згідно з пунктами 2 і 4 статті 9.

4. Будь-яка Сторона-учасниця Хартії і цього Протоколу, яка денонсуватиме Хартію згідно з положеннями пункту 1 статті 37 Хартії, буде вважатися такою, що денонсувала також і цей Протокол.

Стаття 12

Повідомлення

Генеральний секретар Ради Європи повідомляє держави-члени Ради і Генерального директора Міжнародного бюро праці про :

- a) будь-яке підписання;
- b) здачу на зберігання будь-якої ратифікаційної грамоти або будь-якого документа про прийняття чи затвердження;
- c) будь-яку дату набрання чинності цим Протоколом згідно зі статтями 9 і 10;

- d) будь-яку іншу дію, будь-яке повідомлення або сповіщення, які стосуються цього Протоколу.

Стаття 13 **Додаток**

Додаток до цього Протоколу становить складову частину Протоколу.

На посвідчення чого нижчепідписані належним чином на те уповноважені представники підписали цей Протокол.

Вчинено у Страсбурзі п'ятого дня травня місяця 1988 року англійською і французькою мовами, причому обидва тексти є однаково автентичними, в одному примірнику, який зберігатиметься в архіві Ради Європи. Генеральний секретар Ради Європи надсилає засвідчені копії цього Протоколу кожній державі-члену Ради Європи.

ДОДАТОК ДО ПРОТОКОЛУ

Сфера застосування Протоколу за змістом виразу "захищені особи"

1. Особи, що охоплюються статтями 1-4, включають тільки тих іноземців - громадян інших Сторін, які на законних підставах мешкають або працюють на території відповідної Сторони, при тому розумінні, що ці статті повинні тлумачитися у контексті положень статей 18 і 19 Хартії.

Таке тлумачення не перешкоджає поширенню будь-якою Стороною аналогічних пілг на інших осіб.

2. Кожна Сторона надасть біженцям, визначення яких наводиться у Конвенції про статус біженців, підписаній в Женеві 28 липня 1951 року, і в Протоколі від 31 січня 1961 року, і які на законних підставах перебувають на її території, якомога сприятливіший режим і у будь-якому випадку не менш сприятливий, ніж режим, передбачений зобов'язаннями Сторони за цими документами і будь-якими іншими існуючими міжнародними документами, які можуть застосовуватися до таких біженців.

3. Кожна Сторона надасть особам без громадянства, визначення яких наводиться у Конвенції про статус осіб без громадянства, укладеній в Нью-Йорку 28 вересня 1954 року, і які на законних підставах перебувають на її території, якомога сприятливіший режим і у будь-якому випадку не менш сприятливий, ніж режим, передбачений зобов'язаннями Сторони за цим документом і будь-якими іншими існуючими міжнародними документами, які можуть застосовуватися до таких осіб без громадянства.

Стаття 1

Встановлюється, що питання соціального забезпечення, а також інші положення, що стосуються допомоги по безробіттю, допомоги по старості і допомоги в разі втрати годувальника, можуть бути виключені із сфери застосування цієї статті.

Стаття 1, пункт 4

Цей пункт не повинен тлумачитися як такий, що вимагає від Сторін включення в закони або правила переліку робіт, які за їхнім характером або умовами виконання можуть бути доручені тільки особам однієї статі.

Статті 2 і 3

1. Для цілей застосування цих статей термін "представники працівників" означає осіб, які визнаються такими за національними законодавством або практикою.

2. Вираз "національні законодавство і практика" у відповідних випадках охоплює, крім законів і правил, колективні договори, інші угоди між роботодавцями та представниками працівників, звичаї, а також відповідне прецедентне право.

3. Встановлюється, що для цілей застосування цих статей термін "підприємство" означає сукупність матеріальних і нематеріальних елементів, які можуть бути чи не бути юридичною особою, утворені для виробництва товарів або надання послуг з метою отримання фінансового зиску і мають право визначати свою власну ринкову політику.

4. Встановлюється, що релігійні громади та їхні установи можуть бути виключені із сфери застосування цих статей, навіть якщо ці установи є "підприємствами" за змістом пункту 3. Заклади, що здійснюють діяльність, яка надихається певними ідеалами або ґрунтується на певних моральних принципах, ідеалах і концепціях, захищених національними законами, можуть бути виключені із сфери застосування цих статей у такому обсязі, який є необхідним для збереження профілю підприємства.

5. Встановлюється, що, коли в тій чи іншій державі права, викладені в статтях 2 і 3, здійснюються в різних закладах підприємства, відповідна Сторона повинна

вважатися такою, що виконує зобов'язання, які випливають із цих статей.

Стаття 3

Ця стаття не зашкоджує ні повноваженням і зобов'язанням держав щодо прийняття правил з техніки безпеки та гігієни праці на робочих місцях, ні повноваженням та функціям органів контролю за їхнім дотриманням.

Встановлюється, що формулювання "соціальні та соціально-культурні послуги і заходи" означає соціальні та/або культурні заходи, що забезпечуються для працівників деякими підприємствами, такі як допомога по соціальному забезпеченню, спортивні майданчики, кімнати для матерів, що годують грудних дітей, бібліотеки, табори відпочинку для дітей і таке інше.

Стаття 4, пункт 1

Для цілей застосування цього пункту вираз "якомога довше" стосується фізичних, психологічних та інтелектуальних можливостей осіб похилого віку.

Стаття 7

Встановлюється, що працівники, виключені у відповідності до пункту 2 статті 2 і пункту 2 статті 3, не враховуються при визначенні кількості відповідних працівників.